

«ҲАР ТУНИНГ ҚАДР ЎЛУБОН, ҲАР КУНИНГ ЎЛСУН НАВРЎЗ»

Янги йил байрамимизнинг келиб чиқиши ҳақида кўплаб афсоналар мавжуд. Масалан, зардуштийлик ақидасига кўра, яхшилик худоси Ахурамазда (Ҳурмуз) – баҳор-ёзда, ёмонлик худоси Анхара-Майнью (Аҳриман) – куз ва қишда ҳукмдорлик қилар эмиш. Баҳорнинг биринчи куни яхшилик худоси ёмонлик худоси устидан ғолиб чиққан муқаддас сана ҳисобланиб байрам қилинган. Бу айнан наврўз кунига тўғри келади.

Бошқа афсоналарга қараганда, Одам Ато Момо Ҳаво билан учрашган кун наврўз деб тан олинган эмиш.

Фирдавсийнинг «Шоҳнома»сида янги йил байрами шоҳ Жамшид номи билан боғланади. Жумладан, Жамшид юртга яхшилик қилиш мақсадида одамларга касб ўргатади, темир эритиб қурол ясатади, ип йигиртириб кийим тўқитади, иморатлар барпо қилади, табиблик сирларини очади, кема ясайди, боғ бунёд қилади. Ниҳоят, «ишлари гуркираб берганда мева» бир куни тахт ясатиб, унда осмонга кўтарилади. Ушбу афсонага кўра худди шу куни наврўз нишонланган.

Алишер Навоий «Тарихи мулуки аҷам» («Аҷам шоҳлари тарихи») асарида Жамшиднинг буюк кашфиётлари сўнгида улуғ Наврўз ихтиро қилинганлигини баён қилади. Навоий ёзишича: «Жамшид «Чиҳил минор» номли одамзод кўрмаган ва ақл бовар қилмайдиган баланд бино қуриб... «бу иморат туганди, олам саломин ва ашров ва аҳбарин йиғиб, анда азим жашн қилди. Ул вақтким, қуёш нуқта эътиқодли рабийға тақвил қилиб эрди ул бинода тахт устига ўлтириб, адолат сайт ва садосин оламға мунташир қилди ва ул кунининг отин наврўз қўйди».

Беруний фикрича ҳам наврўз Жамшидга боғланади: «Жамшид ўзига арава ясаб олгач, ўша куни аравага чиқиб олди, жинлар ва шайтонлар уни ҳавога кўтариб, бир кунда Дунбовандан (Дамованд тоғи) Бобилга олиб бордилар. Одамлар бу ажойиб воқеани кўргач, ўша кунни ҳайит қилдилар ва Жамшиднинг (аравада учишига) тақлид қилиб арғумчоқларда учдилар».

Наврўзнинг пайдо бўлиши ҳақидаги бу каби афсоналарни турли нуқтаи назардан таҳлил қилиш мумкин. Наврўзнинг қачон ва қандай вужудга келганлигини аниқ кўрсатиш қийин бўлса-да, шуни айтиш мумкинки, бу байрам доно кишилар томонидан кашф қилинган. Чунки наврўзнинг дунёга келиши чуқур илмий асосланган коинот ва табиат қонуниятлари, яъни Қуёшнинг ҳамал буржига кириши, тун ва куннинг тенглашуви, кундузнинг узая бошлаши, табиатда жонланишнинг бошланиши билан боғлиқ бўлган. Бу эса (ҳар қандай жамиятда) йил боши қачон келишидан қатъи назар наврўзни уйғониш байрами сифатида нишонлаш учун асос бўлган. Бундан ташқари, наврўзнинг чуқур илдизларига мурожаат қилсак у энг қадимий даврларда – ибтидоий одамларнинг деҳқончиликка ўтганидан сўнг далаларда янги иш мавсуми бошланишидан олдин ўтказилган баҳор байрамларига бориб тақалади.

Замонлар ўтиб бу байрам такомиллашган, унга мос кун аниқлангач, у йил боши вазифасини ҳам ўтай бошлаганда «наврўз» (яъни «янги кун») деб ном ҳам берилган.

Эрон, Ўрта Осиё ва Афғонистонда наврўз байрамини ўтказиш аҳмонийлар даврида (милоддан аввал 6-асрларда) кенг тарқалганини ҳисобга олсак, наврўз номли бу байрамнинг ёши 26 аср ва ундан ҳам ортиқроқ вақтга бориб тақалади.

Милоддан аввал қўлланила бошланган зардуштийлик тақвими бўйича февраль ойининг биринчи куни – «Кичик наврўз» (ёки «оммавий наврўз») бошланган, олтинчи кун эса «Катта наврўз» (ёки «Махсус наврўз») уюштирилган. Сосонийлар сулоласи даврида эса бу икки наврўз бирлаштирилиб, кичик ва катта наврўз ўртасидаги барча кунлар байрам қилинган.

Вақт ўтиши билан наврўз байрамини нишонлаш бир ой давом этган. Бу ҳақда Беруний қуйидагиларни баён этади: «Кейинги подшоҳлар бу ой, яъни фарвардин моҳнинг барчаси (кунлари)ни ҳайитга айлантириб, уларни олтига тақсим этдилар. Биринчи беш кун подшоҳлар учун, иккинчиси улуғ кишилар учун, учинчиси подшоҳларнинг ғуломлари учун, тўртинчиси хизматкорлари учун, бешинчиси халқ оммаси учун, олтинчиси чўпонлар учун». Подшоҳлар ўзлари учун белгиланган биринчи беш кунни ушбу тартибда, яъни биринчи кун «подшоҳ наврўз куни ҳайитини бошлаб, одамларга ўзининг халқни қабул қилиши»ни билдиради. “Иккинчи куни мартабаси жуда юқори кишилар, яъни деҳқонлар ва (машхур) хонадон аҳллари (қабул қилиш), учинчи куни отлиқ сипоҳлар ва улуғ донишмандлар учун, тўртинчи куни ўз уйидагилар, яқин ва махсус кишилар учун, бешинчи куни эса ўз ўғиллари ҳамда қарамоғидаги кишилар (қабули) учун ўтиради. Олтинчи куни... ўзи учун наврўз қилади».

Байрам куни одамларнинг бир-бирларига шакар ва ширинликлар ҳадя қилиши (ҳаётингиз ширин бўлсин деган маънода), гуллар тақдим қилиши (гўзал бўлинг маъносида), бир-бирларига сув сепишлари (бу йил сув кўп бўлсин, мўл ҳосил бўлсин маъносида) каби ва бошқа бир қатор

одатлар кенг тарқалган. Наврўз куни ширинликлар ейиш энг муҳим удумлардан бири бўлган. Наврўз тонги отганда биров гап гапиришдан олдин уч қошиқ асал ялаб, уч бўлак (хушбўй) мум тутса, кўп касалларга шифо бўлади... Наврўзнинг олтинчи, яъни катта наврўз куни тонгда... гапиришдан олдин шакар татиб, ўзига зайтун (ёғи) суртилган кишидан шу йилнинг ҳаммасида турли бало даф этилади (ривоятларга қараганда, одамларнинг бир-бирларига шакар ҳадя қилишлари ва уни байрам кунлари махсус татишлари учун наврўз куни шакар тайёрлаш пайдо бўлганмиш).

Наврўз айёмида бугдой ёки арпа донини ёғоч идишда ўстириб, баҳор даракчиси сифатида дастурхоннинг ўртасига қўйишган. Байрам арафасида етти хил дон (бугдой, арпа, нўхат, жўхори, гуруч, мош, ловия)дан гўжа (бўтқа) тайёрланиб, уни кўни-кўшни, қариндошларга тарқатишган. Бундан ташқари эронийларда «С» ҳарфи билан бошланадиган етти хил кўк ўсимлик (себ – олма, сабзи, сир – саримсоқпиез, сирка, сатар – тошгул, сиёҳдон – қора данак, синджид – ёввойи зайтун) кабилар уруғидан ўстирилган кўкатлар билан дастурхон безатилган. Арвоҳлар руҳини шод этмоқ учун шамлар ёқилган. Дастурхонга қўйиладиган яна бир нарса бу катта идишга сув тўлдириб, унга кўк барг (кўкат) солиб қўйишдир. Бу одат янги йил сувга ва ҳосилга мўл бўлсин деган маънони билдиради. Дарвоқе, барча наврўз одатларининг заминида халқнинг ягона эзгу нияти – янги йилда ҳосилдорлик, мўл-кўлчилик бўлсин, деган фикр ётади. Шарқ алломаси Умар Хайём ўзининг «Наврўзнома» асарида: «Ҳар киши наврўзни байрам қилиб, шоду хуррамлик этса, келаси йил – наврўз келгунга қадар унинг умри хурсандчилик ва шодлик билан ўтиши муқаррар», – деб ёзади.

Баҳор-ёз байрамларида одамлар бу йил сувли, ҳосилдор бўлсин деб, бир-бирларига сув сепишганлар. Жумладан, Беруний наврўз одатларининг бири ҳақида шундай ёзади: «Одамлар шу куни тонг пайтида ўринларидан туриб ариқ ва ҳовузларга борадилар. Кўпинча оқиб турган сувларга рўпара туриб, баракали бўлиш ва офатларни даф этиш учун устиларидан сув қуядилар». Шунини таъкидлаш керакки, наврўз куни одамларнинг бир-бирига сув сепиши форишликларда (Жиззах вилоятидаги Фориш тумани аҳли) яқин йилларгача сақланиб қолган эди. Ўзбекистон ҳудудининг лалмикор жойларида ҳатто сув сепиш одати асосида қадимда махсус уюштириладиган «Сув хотин» («суе хотин») маросими ҳам мавжуд эди. Бу маросим баҳор-ёз ойлари ёмғир ёғмай, экинзорлар қовжираб, қурғоқчилик бошланганда, «ёмғир чақириш» мақсадида ўтказилган. Қишлоқ аёллари катта қўғирчоқ ясашиб, унга қари кампирнинг кўйлагини кийдиришган, сўнгра махсус кўшиқлар айтишиб, қўғирчоқни далалардан, кўчалардан кўтариб ўтиб, ҳар бир хонадонга олиб киришган. Маросим қатнашчилари «Сув хотин» кўшиғини айтиб уйларга киришганда уй эгалари қўғирчоқ устидан сув сепишган, баҳоли-қудрат хайр-эхсон қилишган.

Ўрта асрларда наврўз байрами янада ривожланиб, оммавий тус олди. Бироқ, тарихда наврўзга қарши шахслар ҳам кам эмас эди. Бу байрам энг аввало босқинчиларга қўл келмади. Бу араб истилосидан сўнг яққол намоён бўлди. Ислом арбоблари бу байрамни таъқиқлашга кўп уриндилар. Наврўз уларнинг диний-сиёсий қарашларига номувофиқ эмаслигини билсалар ҳам, бу байрамда одамларнинг озодлик сари руҳан бирлашишлари мумкинлигидан қўрқишган. Шунинг учун Наврўз юқори табақаларда, амалдорлар ва дин аҳли давраларида расмий байрам ҳисобланмаган. Тазйиқларга қарамай наврўз халқ орасида нишонлана бергач, ўзини халқпарвар қилиб кўрсатиш мақсадида айрим подшо ва амирлар кейинги асрларда наврўзни байрамона ташкил қилишга бел боғлаганлар.

Наврўз одатда бозор қошидаги майдонларда, шаҳар чеккаларидаги махсус сайлгоҳларда уюштирилган. Байрамнинг биринчи куни қуйидагича бўлган: эрталаб байрам бошлангандан кейин, қарнай-сурнайчи мутриблар, дорбозлар ва полвонларнинг чиқишлари, кун ўртасида мусиқачилар, хонандаларнинг ижролари, кечки пайт эса сайллар, базмлар уюштирилган.

Байрам қизиган сайин томоша ва мусобақалар авжга чиқа бошлаган. Кўпқари, кураш, пойга байрамнинг кўрки саналган. Шу билан бирга наврўзда бедана, хўроз, кўчқор уриштириш ўйинлари ҳам ўтказилган. Наврўз кунлари энг катта бозорда савдо-сотиқлар ташкил қилинган. Ўша куни энг ширин таомлар тайёрланган. Ҳовли-жойларни тозалаш, кўкат ва гуллар экиш, ота-она, яқин ёру дўстларни, марҳумларнинг қабрини зиёрат қилиш каби одатлар наврўзнинг таркибий қисмига айланган. Байрам охирида деҳқонлар ўз иш қуроллари тайёрлаб, хўкизларга ем бериб, унинг шохи билан бўйинини мойлаб, далага йўл олишган. Наврўз арафасида ёки кейин, яъни то меҳнат мавсумига қадар ҳам баҳор билан боғлиқ бўлган бир қанча сайллар ўтказиб турилган. Чунончи, бу фаслнинг шоҳона таоми – сумалакка бағишланган сайл аждодларимизнинг энг яхши удумларидан саналган.

Сумалак сайлининг байрам сифатида шаклланганлиги ҳақида турли ривоятлар бор. Шулардан бири: деҳқон олиб қўйган охирги донини тезроқ экиш учун яхши ниятлар билан олдинроқ ивитиб

қўяди. Лекин бирдан об-ҳаво бузилади. Бугдой идишда ниш уриб ўса бошлайди, об-ҳаво яхшиланавермайди. Деҳқон оила аъзолари оч турган пайтда бугдойни бутунлай нобуд қилмаслик чораларини излай бошлайди. У таваккал қилиб ниш урган ва анча бўй кўтарган донни қиймалайди ва хотинига бундан таом пиширишни буюради. Уй бекаси уни узоқ вақт қайнатади. Қарангки, оққўнгил деҳқоннинг нияти холис чиқади. Ундан ҳиди ёқимли, ўзи тўйимли, мазаси эса тановул қилган кишининг узоқ вақт эсида қоладиган даражадаги ширин таом ҳосил бўлади. Бу таом борган сари халқ ўртасида кенг тарқалиб, баҳорнинг энг лаззатли таомига айланади.

Сумалак сайли (базми) асосан икки қисмдан: сумалак тайёрлаш ва сумалакхўрликдан иборат бўлган.

Сумалакни асосан аёллар тайёрлашган. Сумалак тайёрлашнинг ўзига хос маросим тадбири вужудга келган. Улар қозон атрофида суҳбат қуришган, ҳикоялар, эртақлар, ривоятлар ва латифалар айтишган. Таом тайёр бўлгач, сумалак сайли бошланган. Сумалак сайли иштирокчилари чилдирма (доира) чалиб рақсга тушишган, қўшиқлар айтиб хурсандчилик қилишган.

Сумалак сайли қадимдан кишиларда бирдамлик, аҳиллик ҳиссини тарбиялаб келган. Сумалак тайёрланадиган жойга қўни-қўшнилар бир ҳовучдан ун олиб келишган, биргаликда таом пиширишган, бир қозонда тайёрланган овқатни ҳамма баҳам кўрган.

Баҳор байрамидан сўнг деҳқонлар янги меҳнат мавсумига киришишган. Қишлоқ оқсоқоллари ва тажрибали бободехқонлар далага чиқиб, ернинг уруғ қадаш учун етилган-етилмаганлигини махсус ўрганишган. Агар ер экинга етилган бўлса: «Ерга амал келибди!» дейишган.

Баҳор фаслига оид турли байрамлар орасида табиатнинг энг сўлим чечаги – гулга бағишланган сайллар алоҳида ўрин тутган. Чунки инсон борлик ўзгача чирой касб этган вақтда табиатнинг энг гўзал, сўлим жойларига бориб, ундан баҳра олган. Табиат уйғониши билан қир-адирларда турфа чечаклар очилади – табиат ўзининг латофатини намоён қилади. Шу сабабли, қир-адирларда гуллар қийғос очилиши билан турли сайллар ўтказилган. Тарихий манбаларга қараганда Хоразм ва Бухорода «Қизил гул сайли», Фарғона водийси, Кўкон ва Тошкент атрофларида «Лола сайли» уюштирилган.

Табиат билан боғлиқ бундай сайллар Ўзбекистоннинг ҳар жойида турли гулларга бағишланиб, ўзига хос тарзда ўтказилган.

Ҳозирги баҳор байрамларига тўхталар эканмиз, табиий равишда бир савол туғилади. Бу гўзал фаслдаги икки йирик байрам – наврўз ва гул сайлларининг ўзаро муносабати қандай бўлган? Баъзи адабий манбаларда бу икки байрам бир-бирига қўшилиб келса, бошқаларида улар ажратиб ёритилади. Албатта, бунга аниқлик киритмоқ керак. Бизнингча, «йил боши» – наврўз ёзга кўчирилганда гул сайли кўкламнинг энг улуғ байрамига айланган. Наврўз яна баҳорга кўчирилганда, у табиат уйғонишини, ҳамал келишини қайд этадиган байрам бўлиб қолган. У «йил боши» бўлгани учун ҳам аниқ кунларда нишонланган. Гул сайллари (лола, кизил гул байрамлари) қачон ўтказилиши табиатга боғлиқ бўлиб, улар гуллар қийғос очилганда, апрель бошидан май ўрталаригача ўтказилган. Наврўз бир ойгача нишонланадиган жойларда эса бу икки байрам бир-бирига қўшилиб кетган. Бундай баҳор тантаналари наврўз билан бошланиб гул сайллари билан якунланган. Гўзал лоззорлар барқ урган жойларда гул сайллари янада тантаналироқ ўтказилган. Қандай бўлмасин, бу байрамлар бир-бирини тўлдириб, ўзаро бойитиб борган.

Махсус адабиётларда қадимдан Хоразм, Бухоро, Наманган, Паркент, Самарқанд, Кўкон каби жойларда гул сайллари ўтказилганлиги ҳақида кўплаб маълумотлар бор. Демак, шундай хулосага келиш мумкинки, гул сайли халқимизнинг севимли табиат байрами ҳисобланган.

* * *

Қадимдан эъзозланиб келинган халқ байрами ўтган аср Октябрь тўнтарилишидан кейин ҳам турли «саргузаштлар»ни бошидан кечирди. Ўттинчи йиллардаги «маданий инқилоб» туфайли у дастлаб катагонга учради. 60-йилларнинг ўрталаридан бошлаб унга қайтадан эътибор берила бошланди. Матбуот, ойнаи жаҳонда кенг ўрин берилди. Бироқ 85-йилдан бошлаб наврўзни нишонлашга диний тус берилди.

Хатто айрим мафкура «арбоб»лари ташаббуси билан наврўзнинг ўрнига Навбаҳор байрами ўйлаб топилди. Бу ҳусусда Ўзбекистон Компартияси Марказий Қўмитасининг махсус қарори чиқарилди. Унга кўзга кўринган баъзи шоирларимиз «лаббай» деб жавоб бериб, матбуотда ва ойнаи жаҳонда Навбаҳор байрамини кенг тарғиб қилишга киришди. Хайриятки, охир-оқибат соғлом кучлар ғалаба қилди. Жонажон наврўзимиз яна эъзозланиб, байрам қилинмоқда.

Бугунги наврўз – бу баҳор байрами – табиат уйғониши, янги қишлоқ хўжалик мавсуми бошланишини шоду хуррамлик билан кутиб олиш тантаналаригина эмас, у борлиқ ва инсон

ўртасидаги уйғунликни ифодаловчи, табиат гўзалликлари ва бойликларини сақлаш, кўпайтириш, атроф-муҳитни ободонлаштириш ва кўкаламзорлаштириш, инсон меҳнатини улуглаш каби хайрли ишларни амалга ошириш тадбирларига ҳам айланди.

Замонавий наврўзни яхшироқ тушуниш учун аввало, уни мамлакатимизнинг турли ҳудудларида ўтказилиш тажрибаларига мурожаат қилмоқ лозим. Чунки байрам турли жойларда маҳаллий шароит ва мавжуд имкониятлар асосида ранг-баранг шаклларда уюштирилмоқда.

Олис-яқинда яшайдиган кадрдон дўстлар, қариндош-уруғларнинг бир-бири билан учрашиб, суҳбат қуришлари учун табиат бағридан гўзалроқ жойни, наврўздан яхшироқ байрамни топиш қийин. Ҳаммаёқда табрик хитоблари, қувноқ кулги эшитилади. Мана, «Келин салом» маросими бошланди. Байрамона либосдаги келинчаклар наврўз куни келган меҳмонларнинг ҳурматини бажо келтириб, ибо ва ифбат билан эгиладилар, ўзлари туғилиб, вояга етган заминга қуллук қиладилар. Кейинги таъзим тоғлар ва оби-ҳаёт элтаётган дарёларга бағишланади. Навбатдаги таъзим келинчакни бахтли айём билан қутлагани келган ёр-биродарлар шаънига аталади. Шундан кейин, ҳар бир келинчак кўлини кўксига қўйганича, меҳмонларга бир пиёладан чой узатади.

Ўзбек миллий байрамларини кўли ширин ошпазларсиз тасаввур қилиб бўлмайди. Улар тайёрлаган турли таомлар: палов, шўрва, қабоб, бўғирсоқлар иштахани китиклайди. Аммо ўша куни барча байрам иштирокчилари йилда бир марта тайёрланадиган таом – сумалакни татиб кўришади. Наврўзга одамларнинг ўзлари ҳам турли баҳор таомларини – ўт пичак, кўк сомса, қатлама, пиёз патир, бугдой кулча кабиларни тайёрлаб келишади.

Ўзбекистоннинг турли жойларида наврўз байрамини ўтказишда ўзига хос турли анъаналар, ўзига хос хусусиятлар мавжуд бўлса-да, унинг барча жойларга хос бўлган умумий томонлари мавжуд.

Одатда наврўз байрамига тайёргарлик кўришдан олдин унинг бевосита ташкилотчиси ва муайян иш учун жавобгар шахслар тайинланади. Ташкилий кўмита байрамга тайёргарлик ишлари олиб бориш билан бир қаторда қишлоқлар, шаҳар даҳалари, маҳаллалари, кўчалари, уйлар, ховлилар ўртасида ободонлаштириш ва кўкаламзорлаштириш борасида баҳс-мусобақалар эълон қилади.

Наврўз байрами тантаналари ўтказилишида маҳаллий шароит имкониятлари, байрамни ўтказиш жойи, аҳолининг қизиқиши, халқ истеъдодларининг қобилияти ҳисобга олинади. «Баҳор фасли» садолари остида мазкур тадбир ташкилотчиси Баҳорхонимга «байрам маликаси тожини» кийдиради. У давра тўридаги «тахт»дан жой олади. Бу – баҳор фасли ўз ҳукмини бошлади, деган маънони билдиради. Қадимий анъана бўйича мушоира бошланади. Унда аввал Шарқ ва ўзбек классик шоирларининг наврўзга бағишланган шеърлари янграйди. Кейин даврага маҳаллий шоирлар чиқиб табиат, баҳор байрамлари, меҳнат каби мавзуларда ўзлари битган шеърларни ўқишади. Мушоира куй-қўшиқларга уланиб кетади. Навбатдаги кўринишда Баҳорхоним даврага «Наврўзбобо» («Бободехқон») ва «Момо ер»ни таклиф этади. Улар барчани байрам билан табриклашади. Далаларда янги меҳнат мавсуми бошлангани билан эл-юртни қутлайди.

Шарқ халқларининг улкан байрами тарихи, анъаналари ва ҳозирги кўринишларига мурожаат қилар эканмиз, унинг фазилатлари, диққатга сазовор ижобий томонларига тўхталмасликнинг иложи йўқ. **Аввало** у халқ ҳаётининг таркибий қисми бўлиб, энг йирик ҳодиса, воқеа, саналарни қайд қилиб, уларни нишонлаш учун имкониятлар яратган. Шу боисдан, Беруний байрамларни ҳаётдаги «энг муҳим кунлар», деса, Маҳмуд Қошғарий байрамларни «шодлик ва хурсандчилик куни» деб таърифлайди. Дарҳақиқат, байрам шундай рухий-ҳиссий кайфиятни вужудга келтирганки, унда ҳамма (бошқа кунларга қараганда) хурсанд, шод ва бахтиёр бўлган. Бу ҳолат наврўз айёмида яққол намоён бўлган.

Иккинчидан, байрамлар ҳаётнинг давоми ҳисобланса-да, бироқ у вақтнинг бир хиллигини бузиб, унга муайян ўзгариш бахш этади. Шу сабабли қадимдан байрамлар (маълум вақтда такрорланиб тургани учун) ўзига хос вақт ўлчови ҳисобланган. Чунончи, наврўз – «йил боши»ни нишонлаш вақти келганда одамлар умрларидан яна бир йил ўтганлигини ҳис қилишган.

Учинчидан, халқ байрамлари, жумладан, наврўз ҳаётнинг энг яхши томонларини акс эттирадиган «кўзгу»си бўлиб келган. Чунончи, кишилар наврўз куни энг яхши хулқларини намоиш қилган, гўзал либос ва кийимларни кийишган, лаззатли таомлар тайёрлашган, ўзларидаги қобилиятларни намоиш этганлар. Кўтаринки кайфиятда бўлганлар. Дейдиларки, наврўз куни ёмонлар – яхши, ҳасислар – сахий, хунуқлар – гўзал, гўзаллар янада гўзал бўлиб кетишар экан.

Тўртинчидан, наврўз озодлик ва эркинлик куни ҳисобланган. Чунки бу кун одамлар кундалик иш, вазифа, бурч, ташвишлардан озод бўлган. Байрам кунлари барча ташвишлар, дарду аламлар

унутилган, кишилар ўзини шоду хурсанд бўлишга шайлаган. Бу куни одобсизлик, ўғрилиқ, зўравонлик, фисқу-фасод кабилар унутилган.

Бешинчидан, наврўз куни тенглик ҳукм сурган, ҳамма бир қозондан овқат еган, бир хил томоша кўрган, бирга сайлгоҳларга чикиб, кўнгил очишган.

Олтинчидан, наврўз куни – тинчлик куни ҳисобланган, урушлар тўхтатилган. Хафагарчиликлар унутилган, ўзаро аразлашганлар ярашган, танишлар дўстлашган. Бу байрамда шундай ҳолат вужудга келганки, унда омма руҳан бирлашган, ҳамжихатлик, дўстлик ришталари мустаҳкамланган.

Еттинчидан, наврўз кунларида вужудга келган руҳий кўтаринкилик кишиларни келажакка ишонч билан қараш, ҳаётни янада гўзал қилишга ундаган. Бу байрам арафасида кишилар бир-бирини қутлашган, келажак учун яхши истаклар билдиришган, ишларига муваффақиятлар, омад, бахт тилашган.

Урф-одатлар ва анъаналар шарқона руҳда бўлган.

Усмон Қорабоев. «Мулоқот», 1991 йил, 3-сон.